

tim appareat nominari ad vitandum juramentum, ut dicebamus de cœlo lecti, vel quid simile. Et in universum, quoties intentio sistit in creatura, ut creatura est, in rigore non est juramentum, ut patet ex dictis in c. 5. Hic vero occurrebat difficultas ex quadam sententia Augustini, serm. 28, alias 30, de Verbis Apostoli, sed illa commodius tractabitur libro sequenti, c. 4.

25. *Dubium de homagio.* — Unum denique superest dubium circa has jurandi formas, an illis annumerari debeat *homagium*, quod Hispani *Pleito menaje* vocant. Fit autem hoc modo, quod nobilis, positis manibus suis intra manus alterius, qui homagium recipit, fidem suam astringit hispane in hac forma: *Doy my fe, y palabra, haciendo, como hago pleyto, y emenaje, como cavallero, y hidalgo segun el fuero de Hespana de cumplir*, etc. Ratio ergo dubitandi est, quia in omnibus illis verbis nullum appetit in rigore continens jurationem. Nam præstatio fidei non sufficit, ut ostensum est, et verba quæ adduntur, non augent, sed diminuunt potius fidem, ad humananum, et ex humanis tantum qualitatibus ornatum, et denique in omnibus illis verbis nihil divinum sonat. In contrarium vero est, quia in ipsomet legibus Hispaniae declaratur esse perjurium violationem homagii, in leg. 26, tit. 11, part. 3, ubi homagium juramento in obligatione equiparatur. Item consideratio finis illius cærenomiae videtur plane coincidere cum fine juramenti, quod est firmare pacta et humanam fidem; at illa cærenomia non videtur introducta ad minuendam haue firmitatem, sed potius ad augendam illam; ergo includit juramenti firmitatem. Unde Glossa, in c. ult. de Regulis Juris, homagium interpretatur *sacramentum fidelitatis*, et in cap. *Gravem*, de Excessibus Prælatorum, violator homagii tanquam perjurus graviter punitur.

26. *Variæ sententiae.* — In hoc ergo dubio divisi sunt scriptores, etiam Hispani; nam quidam negant homagium esse juramentum; sic ait Greg. Lopez, in d. l. 26, tit. 11, part. 3, et sequuntur Gutierrez, et Mendoza supra. Et ad hoc expendunt verba ejusdem legis, nam in illis distinguitur per disjunctionem homagium a juramento. Unde quod postea in lege subditur: *Sit perjurus, et ei non adbeatitur fides in testificando*, dicunt esse cum partitione accommoda intelligendum; ita ut *perjurus*, ad eum qui juravit, indignus autem fidei, ad eum qui homagium fecit, referatur,

nam hæc poena imponitur frangenti fidem homagii in eisdem legibus, quas idem autores allegant simul cum aliis, in quibus homagium a juramento distinguiri videtur. Contrarium nihilominus sentit Covar., in d. c. *Quamvis pactum*, § 1, n. 1 et 2, et idem sentit Avendan., ubi supra; et fuit sententia Baldi, Cons. 261, vol. 2. Et certe ratio sumpta ex fine videtur multum persuadere istam sententiam, quia homagium adhibetur in pactis aut promissionibus inter personas excellentiores, et in gravioribus materiis, et (ut ita dicam) ad summam quamdam firmitatem; ergo non est verisimile fieri sine juramento, cum illud sit quasi primum principium et fundamentum moralis firmitatis in rebus humanis. Et ideo mihi valde verisimile est, homagium non fieri sine juramento, sive illud includat formaliter, sive concomitanter ad sui confirmationem; utrumque enim probabile est.

27. *Etymologia homagii.* — Potest enim probabiliter sustineri ipsum nomen *homagium*, juramentum significare, si vera est deductio quam facit Cov. supra, ex græco nomine ἄγιος, quod sanctum vel sacrum significat per juramenti religionem; atque hoc modo perinde erit dicere: *Homagium facio, Hago pleyto menaje*, ac dicere: *Juramentum facio*. Secundo tamen est verisimile, homagium, ut sic, non dicere juramentum, sed soleme quoddam pactum humanum; nam, ut dicitur in leg. 4, tit. 25, part. 4, qui *Homagium facit, tradit se alteri quasi in pignus et securitatem fidelitatis sue*. Unde qui homagium præstitit, quodammodo illius fieri censetur, cui illud præstitit, ut ubi notat Greg. Lopez, allegans cap. ult. de Servis non ordinandis, cui posset accommodari deductio vocis *homagium*, si latina est; sic ergo homagium formaliter est quoddam pactum humanum. Quod autem sine juramento non fiat, præter jura canonica citata, colligitur ex eisdem legibus Hispanis, leg. 4, tit. 26, partita 4, ibi: *Præmittendo, jurando, et homagium faciendo*; idem colligi potest ex l. 5, tit. 15, partita 2, ibi: *Faciendo homagium*, etc. Ubi licet non fiat expressa mentio juramenti, tot circumstantiis describitur, et ita exaggeratur illius obligatio, ut satis indicari videatur. Speculator etiam, in tit. de Feudis, § *Quoniam*, vers. *Forma autem jurandi*, commemorans similem consuetudinem Gallorum, inter alia innuit: *Fidelitatem jurat, et homagium facit*. Denique in hoc consideranda est consuetudo, quæ

est optima interpres hujusmodi rituum et scandalum, et ideo cavenda maxime sunt. Alia vero etiam sunt, quæ, licet non sint tam explicata, idem genus juramenti continent; tale censetur illud: *Per caput meum*, quod insinuatur Matth. 5, et in cap. *Et si Christus*. Item illud: *In periculo animæ meæ*, ex c. *Fraternitatis*, de Frigidis et maleficiatis; et notant Innocentius, in cap. *Et si Christus*; Geminianus, in c. 1, de Sepulturis, in 6. Solent etiam vulgares homines, quando aliquid ab eis postulatur, verbi gratia, panis aut pecunia, ita respondere: *Maledictus panis, vel assis, quem apud me habeo*, de quo modo loquendi dubitari potest an contineat juramentum execrarium, ex vi verborum. Et videtur non continent, quia qui sic loquitur, non intendit maledicere se ipsum, quasi imprecando sibi malum, quia verba non ad seipsum, sed ad rem postulatam dirigit. Deinde per illum modum loquendi non videtur imprecari ostensionem divini judicij circa panem, si fortasse illum apud se habet, neque hoc verba in rigore significant, sed tantum exaggerationem quamdam in negando aliquid hujusmodi apud se habere. Si tamen mens loquentis esset objectare illam rem, ut materiam divini judicij, juramentum erit, ut sensit Navar., d. c. 42, n. 5; et Sylvest., *Juramentum*, 2, num. 2; et Covar. supra, § 1, n. 3, in fine. Denique in his omnibus consulenda est conscientia jurantis, nam sæpe fieri potest ut putet juramentum esse quod non est, et ideo peccet; vel e converso, ut putet non esse juramentum, quod revera est, et ideo excusat vel a culpa, vel ab obligatione, juxta dicenda inferius de juramento promissorio.

CAPUT XIV.

DE PERSONIS QUÆ JURARE POSSUNT, ET PRIMUM DE DEO ET ANGELIS.

1. *Sensus quæstionis.* — *Primum dubium.* — Superest dicendum de causa efficiente juramenti, quam explicabimus discurrendo per personas quæ jurare possunt, sive licite, sive illicite, sed simpliciter et absolute. Supponimus autem ut clarum, nullam rem intellectu parentem jurare posse, quia supra ostensum est juramentum a voluntate et intellectu proficiisci. De omnibus autem rebus intellectualibus potest moveri quæstio: et imprimis de juramentis Dei, ut Deus est, quæri potest an jurare valeat. Videtur enim non posse, tum quia juramentum est actus re-

ligionis; Deus autem non est capax actuum religionis, ut in primo tractatu ostensum est; tum secundo, quia Deus non potest facere votum; ergo nec juramentum, nam haec aequiparantur. Tertio, quia juramentum est ad confirmandum dictum; divinum autem dictum non est capax confirmationis, quia per se habet summam et infallibilem veritatem. In contrarium autem est, quia in Scriptura saepe legimus Deum jurasse, Psalm. 169; et Genes. 22, dicitur jurasse per semetipsum; idem Jerem. 22, et c. 44: *Ecce ego juravi in nomine meo magno;* et c. 51: *Juravit Dominus exercituum per animam suam;* Amos 4: *Juravit Dominus in sancto suo,* id est, in sanctitate sua; Ezech. 18: *Vivo ego, dicit Dominus.* Denique rationem cur jurare soleat Deus, reddit Paulus, ad Hebr. 6, dicens prius: *Quoniam neminem habuit, per quem juraret, majorem, juravit per semetipsum;* et infra subiungens: *In quo abundantius volens Deus ostendere pollicitationis haereditibus immobilitatem consilii sui, interposuit jusjurandum.* Et haec est prima ratio. Secunda vero est: *Ut per duas res immobiles, quibus impossibile est mentiri Deum, fortissimum solatum habeamus.*

2. *De juramento Dei assertio.* — Dicendum ergo est, Deum quidem jurare secundum modum et formam juramenti, et aliquo modo quoad finem et effectum ejus, quoad nos, non tamen quoad se, vel quoad rem ipsam. Primam partem probant testimonia Scripturarum adducta; secundam vero probat declaratio Pauli, in quo duos effectus divini juramenti quoad nos exposuit. Unus est, quem ibi notavit D. Thomas, scilicet, ut per juramentum intelligeremus prophetiam esse praedestinationis, id est, promissionem esse ex decreto absoluto, et non dependentem a conditione aliqua ex parte nostra. Quod etiam indicavit Basilius, homilia in Psalmo 14, dicens Deum jurando David significasse, quod immutabiliter affirmit decreto gratiam promissionis confirmationem; sic etiam Isidorus, de Summo bono, lib. 2, c. 31: *Jurare Dei est (inquit) ab illa providentia, qua statuit non convellere statuta;* et infra: *Juravit Dominus, et non paenitebit eum,* id est, *Quae juravit, non mutabit.* Alter effectus est ad augendam nostram fidem et spem, non quia res in se fiat certior, quantum ad divinum testimonium, sed quantum ad modum quo nobis proponitur, vel sub ratione magis absoluta, ut dictum est, vel sub forma magis accommodata ad apprehendendam assertionis certitudinem, et promissionis firmitatem. Sic

Hieronymus, Isaiae 14, dicit: *Cum jurat Deus, humano loquitur affectu, ut nos nihil timeamus;* et Damascenus, per jusjurandum ait significari consilii ipsius immutabilem constantiam, quippe cum apud nos interposito jurejurando pacta confirmantur. Addi etiam potest ex Basilio, hom. de Poenit., quae est 27, interdum jurare Deum propter incredulitatem futurorum haereticorum, quam praesciebat, *sicut promisit,* inquit, *veniam paenitentibus sub juramento illo: Vivo ego, ad confundendos haereticos qui fructum paenitentiae negant.* Et eleganter expendit, quando jurat Deus, in forma ipsa jurandi commemorare attributum, effectui quem promittit accommodatum: *Qui rit (inquit), vivere vult peccatorem.* Sic etiam dixit Philo, in lib. de Sacrificio Abel et Cain, *Scripturam inducere Deum jurantem, ut infinitatem naturae nostrae coargueret, et convictionem consolareetur.*

3. Atque ex his potest a contrario probari ultima pars assertionis, quam etiam convincent rationes dubitandi in principio positae. Atque ob hanc causam dixit Cajetanus, in c. 2 Gen., jurare dici de Deo metaphorice, quia ad similitudinem jurantis, et per formam ac verba jurandi ostendit nobis immobilitatem decreti sui; cui non parum favet Damasc. supra, dum inter eas voces, quae corporaliter et metaphorice dicuntur de Deo, jusjurandum ponit. Et potest ratione confirmari, quia juramentum in sua proprietate dicit habitudinem ad auctoritatem superiorem respectu jurantis, ut indicavit Paulus ad Heb. 6; at sub hac proprietate clarum est non posse Deo convenire; dici ergo potest, ablatis imperfectionibus, ea que perfectionis sunt in juramento, Deo convenire, et ideo propter nos forma illius uti, et hoc modo illi tribui in Scriptura.

4. Solum circa formam jurandi, dubitari potest an Deus utatur sola attestacione per seipsum, vel etiam execratione; videtur enim contineri interdum execratio in ejus juramento, ut in illa forma: *Juravit per animam suam,* Jerem. 51. Nam supra diximus hanc formam esse execrativam; et similis est illa Amos 6: *Juravit Dominus in anima sua.* Item interdum jurat Deus sub hac forma: *Quibus juravi in ira mea, si introibunt in requiem meam,* Psalm. 94; et: *Semel juravi in Sancto meo, si David mentiar,* Psalm. 88; haec enim verba virtute continent execrationem, ut sensit Adam, ad Hebr. 3, qui ita exponit: *Non sim Deus, vel non vivam, aut aliquid hujusmodi, si hoc non implevero.* Sæpe enim hu-

jusmodi execratio exprimitur religionis causa, vel ad indicandam excellentiam affectus, ut exponit Jansen., cap. 6 Concordiae, circa illa verba Marci 8: *Amen dico vobis, si dabitur generationi isti signum,* ubi ait, per illam præcisionem orationis significari terrorem quendam prosequendi illas imprecações.

5. *Probabilis esse Deum non jurare per execrationem.* — Sed probabilis videtur non jurare Deum per execrationem, sed solum per attestacionem, quia nullibi invenitur in Scriptura expressum, et alioqui talis jurandi modus, vel Deo impossibilis, vel saltem minime ipsum decere videtur; si enim execratio sit circa ipsum Deum, sic sub nulla ratione vel conditione, quantumvis impossibili, potest Deus sibi imprecari, ut non sit, vel quidpiam simile; quia talis imprecatio non fit nisi circa rem aliquo modo capacem illius mali, et ideo res illa, quae est materia, seu objectum execrationis, semper est inferioris ordinis. Unde similes execrationes circa Deum in ore hominum non tam sunt juramenta, quam blasphemiae; non ergo decet Deum jurare execrando seipsum. Neque etiam execrando creaturam, tum quia nullo modo utitur creatura ad jurandum, sed per seipsum tantum jurat; tum etiam quia non esset execratio illa apta ad jurandum, cum tam malum quam bonum creature ex ejus pendeat voluntate.

6. Quando ergo Deus jurat per animam suam, nihil aliud est quam jurare per seipsum, seu per substantiam suam, quae nomine animæ metaphorice significatur; sicut Ecclesiast. 24: *Sapientia laudavit animam suam,* id est, *se;* et ad Hebr. 10: *Non placebit animæ meæ,* id est, *mihi,* ut bene exposuit Ribera, Oseeæ 9, n. 5; et Amos 6, n. 28. Aliae vero locutiones sub conditione suspensa et quasi præcisa, non per execrationem, sed per simplicem negationem, juxta subjectam materiam explicandæ sunt, ut Psalm. 94: *Quibus juravi, si introibunt, id est, Jurari quod non introibunt,* ut exponit Paulus, ad Hebreos 3 et 4, et: *Semel juravi, si David mentiar,* id est, *non mentiar.* Unde quando in ipso juramento conditionali supponitur una negatio, quia subintelligitur alia, redditur affirmatio jurata, ut Isaiae 14: *Juravit Dominus exercituum dicens: Si non ut putavi, ita erit,* id est, omnino ita erit; atque ita explicuit Ribera, Amos 8, n. 20; et in re idem sentiunt Jansen. supra, et Titelmanus, Psalm. 94; in fine, addit non simplicem affirmationem, sed vehementem et fortem indicari ex illo

modo loquendi, licet non ex vi significationis illius particulae *si*, quod recte dictum videatur.

7. *De juramentis Christi.* — Secundo, dubitari potest de Christo Domino, an jurare potuerit, et consequenter an juraverit aliquando. Videtur enim non potuisse, quia quod licite facere non potuit, simpliciter non potuit; sed non potuit licite jurare; ergo omnino non potuit. Minor probatur, quia in Christo non potuit esse necessitas jurandi, et absque necessitate jurare non licet. Quod autem nunquam juraverit, probatur, quia ipse vel præcepit, vel consuluit (cum partitione accommoda) non jurare, sed simpliciter loqui: *Est, est, Non, non;* ergo debuit præcedere exemplo. Probatur etiam ex dictis locutionibus Christi, nam de illo solum legitur dixisse interdum: *Amen, amen, vel in veritate;* neutrum autem ex his verbis jurationem continet. Nam de posteriori particula, scilicet, *in veritate,* capite præcedenti ostendimus non esse particulam jurandi.

8. *Usus hujus vocis, Amen.* — Illa vero dictio, *Amen,* triplicem habet usum, ut notavit Urbanus IV, Papa, in expositione Psalmi 50, circa finem, quæ habetur in primo tomo Bibliothecæ. Nam interdum accipitur in vi nominis, et significat Deum, in Apocalyp. 3: *Hæc dicit Amen testis fidelis,* id est, immutabilis, qui semper verum loquitur, ut ibi etiam exponit Ribera. Secundo, in vi verbi, et significat idem quod *fiat,* ut Urbanus exponit, et ita videtur accipi ab Ecclesia in fine, seu responsione orationum, ut sentit Micrologus, de Ecclesiasticis observationibus; et Hieronym., Epist. 137 ad Marcellam; et potest sumi ex Paulo, 1 ad Corinth. 14, dicente: *Si benedixeris spiritu, qui supplet locum idiotæ, quomodo dicet, Amen, super tuam benedictionem?* Solet sumi non solum ut verbum optandi, sed etiam consentiendi et confirmandi, teste Hieronymo supra; sie enim in Missis Gracorum, facta consecratione, populus respondet, *Amen,* ut est in Liturgiis Basilii et Chrysostomi, quod interpretari possumus, *Verum et ratum sit,* ut exponit Florus, in Expositione Missæ, in 6 tomo Bibliothecæ; et attigit Toletus, in 3 c. Joan., Annot. 4. Tertio modo accipitur in vi adverbii, et sic idem est quod *vere,* ut ait Urbanus, aut *certe,* vel *fideliter,* ut ait Hieronymus ad Galat. 6, et Epist. 134 ad Sophronium; Isaiae autem 25, *Amen, amen,* exponit *vere, vere;* constat autem ex modo loquendi Christi Domini, in hac signifi-

catione usum esse voce illa, et æque manifestum est in illa significacione non contineri juramentum; ergo cum fundamento dici non potest, Christum aliquando jurasse, et ita sentit Jansen., in c. 40 Concordiæ; et Soto, lib. de Justitia, q. 1, art. 2; et Sylvest., verb. Juramentum, 1 part., q. 3, qui ab inconvenienti id confirmat, quia alias Christus sine necessitate jurasset, quando Lucæ 4 dixit: *In veritate dico vobis*, quia ea quæ dicebat, erant tam clara, ut nulla confirmatione indigerent, nimirum multas fuisse videtas in Israel, et ad nullam illarum fuisse missum Eliam, sed ad viduam Sarepthæ Sidoniæ.

9. *Christum potuisse jurare, et probabile esse de facto jurasse.* — Nihilominus certum est potuisse Christum jurare, et probabile est aliquando jurasse. Prior pars probatur, quia ut homo erat, non erat incapax juramenti, etiam in proprietate sumpti, quia erat minor Patre, et ita jurare poterat per maiorem se, unde sœpe in confirmatione suæ veritatis Patrem allegabat, ut statim expendam. Deinde licet ex parte sua non indigeret juramento, qui ratione unionis nec falli, nec fallere potest, neque ignorare, præsertim ea quæ affirmat, nihilominus ex parte audiencium poterat cum fructu et magna auctoritate, et fortasse etiam necessitate juramentum adhibere; potuit ergo interdum sancte jurare. Quod autem id aliquando fecerit, affirmare videtur Innocent. III, in c. *Et si Christus*, de Jurejurando, et indicat D. Thomas, lect. 4 in Joann. 8, circa illa verba: *Amen, amen, dico vobis*, dicens: *Ponit hic Dominus quasi quoddam juramentum, quod ideo germinatur, ut suam sententiam magis firman ostendat*; et adducit locum ad Hebræos 6: *Interposuit jusjurandum, ut per duas res immobiles*, etc. Et hanc opinionem sequitur Selva, tractatu de Jurejurando, 1 p., q. 3, n. 2.

10. Quoad formam autem, vel locum quo Christus juravit, probabilius videtur non semper jurasse per verba illa: *In veritate dico vobis*, Luc. 4, tum quia particula: *In veritate*, non est signum jurandi; tum etiam propter conjecturam Sylvestri, quia materia illa non erat apta ad juramentum. Aptior quidem materia videri potest, Lucæ 21, cum dixit: *Vere dico vobis, quia vidua haec pauper plus quam omnes misit*; vel Joan. 16, cum dixit: *Veritatem dico vobis, expedit vobis ut ego vadam*. Et nihilominus in neutro ex his locis possumus affirmare quod juraverit, ex vi verborum, quia non continent attestacionem vel induc-

tionem alicujus testimonii, sed solam assertionem veritatis ipsius locutionis. De illa autem locutione *Amen*, etc., fateor esse ambiguous; tamen probabile est continuisse juramentum, præsertim apud Joannem, cum repetitione positam, ut ex D. Thoma retuli, et indicat Hieronymus, in ultimis verbis Epist. ad Galat., dicens: *Quomodo in veteri Testamento quadam jurandi consuetudine Deus sua verba confirmat, dicens: Vivo ego, ita et Salvator noster in Evangelio, per verbum Amen, vera esse quæ loquitur, ostendit.* Et Urban. III supra significasse dicit, per illum modum loquendi, esse infallibile quod dicebat. Fortasse etiam inter juramenta numerari possent locutiones illæ, in quibus Christus Dominus Patrem in testimonium veritatis afferebat, præsertim Joann. 8: *Ego sum qui testimonium perhibeo de meipso, et testimonium perhibet de me, qui misit me Pater*; et iterum: *Judicium meum verum est, quia solus non sum, sed ego, et qui misit me*; et iterum: *Qui me misit, verax est, et quæ audiri ab eo, haec loquor in mundo*; et infra: *A meipso facio nihil, sed sicut docuit me Pater, haec loquor.* Ad hoc vero responderi potest illa non esse verba jurantis, sed attestantis; alias, quoties Prophetæ affirmant Deum aliquid dicere, jurabunt; et Apostoli similiter, quando asserebant Christum aliquid dicere; ac denique Christus ubicumque dixit, suam doctrinam esse illius qui misit illum, vel esse ex Deo, et similia, jurasset, quæ omnia videntur aliena a communi sensu.

11. Verumtamen, licet illa non sint formalia juramenta quoad invocationem, æquivalenter videntur eamdem vim habere; cuius signum est, quia si quis affirmaret Deum alieni dicere quod falsum esset, inordinationem perjurii committeret, quia Deum adduceret in testem falsitatis. Unde duplicitate ille peccaret, primo, fingendo se habere revelationem a Deo, quam non habet; secundo, adducendo Deum in testem falsitatis; et in primo quidem non esset perjurus, sed superstiosus; in secundo autem videntur aperte committere malitiam ejusdem rationis cum perjurio, quamvis possit etiam ad hæresim revocari: ita haec omnia ad minimum probant potuisse Christum jurare per Patrem, nam sicut divinum seu Patris testimonium docendo afferebat, ad suam veritatem confirmandam, ita etiam facile potuit eodem testimonio uti per modum jurantis, unde credi potest ita interdum fecisse, licet non expresse reperiatur scriptum.

12. Addi denique potest illa verba Christi:

In veritate dico, et: Amen, amen dico vobis, intelligi posse tanquam jurantis, non per alium, sed per seipsum: sicut enim supra dicebamus, hominem jurantem per fidem aut veritatem suam, adducere seipsum in testem, ita de Christo idem dicere possumus, cum magno tamen discrimine; nam puri hominis testimonium non sufficit ad juramentum; in Christo autem, jurare per seipsum ad jurandum sufficiebat, vel quia jurando per se, jurabat per Deum, sicut Joan. 44, ipse dixit: *Creditis in Deum, et in me credite*; vel etiam quia jurando per se, jurabat per rem maxime sanctam, et per veritatem infallibilem, et hoc maxime indicant Innocentius, et alii citati.

13. *De juramentis Angelorum.* — *Angeli possunt jurare.* — Tertio, dubitari potest de Angelis an jurare possint vel jurent. In quo dubio certum est, Angelos Sanctos loquentes ad homines posse jurare, nam Apocalyp. 10 expresse legimus Angelum sanctum jurasse: *Per viventem in sæcula sæculorum*, etc.; et simile legitur Daniel. 12, quod notavit Innocentius III, in c. *Et si Christus*, et Andreas Cæsariensis, in Commentariis Apocalyp., c. 28, dicens: *Cum Deus nullum se majorem habeat, per quem jurare possit, per semetipsum jurare solitus est*; *Angeli autem, tanquam res creatæ, per Creatorem jurant, et ea quæ dicunt, propter nostram diffidentiam et incredulitatem, caelatis numinis attestatione confirmant.* Sic etiam dixit Ribera in eundem locum, jurasse Angelum, quia dicturus erat id quod futuris hominibus vanum videri poterat, et jurasse per viventem *Æternum*, qui omnia futura habet præsentia, quia dicturus erat tempus non amplius esse futurum; indicans imitari Angelum id, quod supra de Deo dicebamus, adducendo Deum in testem sub ratione illius attributi, quod materiæ, de qua jurabat, magis erat accommodatum. Ex his ergo constat Sanctos Angelos, et ex conditione sua esse capaces proprii juramenti, et non deesse illis opportunitatem sancte jurandi.

14. *Angeli Sancti, inter se non jurant.* — At vero de Angelis Sanctis inter se clarum est non jurare, quia juramentum non habet locum, nisi ubi per fidem aliquam, vel divinam, vel humanam, vel (ut sic dicam) angelicam, credendum est dictis jurantis, nam (ut supra diximus) juramentum non adhibetur ad necessaria, neque ad confirmando ea quæ videntur. Angelii autem Sancti non assentuntur per fidem, nec divinam, quæ in Beatis non est, neque etiam per angelicam, quia semper clare